

LGBTİ+ Gençler Öğrenci Yurtlarından Ne İstiyor?

LGBTİ+ Gençler Öğrenci Yurtlarından Ne İstiyor?

Hazırlayan: Genç LGBTİ+ Derneği

0(232)4640330

dernek@genclgbti.org

İzmir/2018

Bu yayın Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği tarafından desteklenen ve Genç LGBTİ+ Derneği tarafından yürütülen “LGBTİ+ Dostu Öğrenci Yurtları” projesi kapsamında hazırlanmıştır.

Yayın içinde yer alan görüşler Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği’nin tutumunu yansıtmak zorunda değildir.

 HEINRICH BÖLL STIFTUNG
DERNEĞİ TÜRKİYE TEMSİLCİLİĞİ

genç
LGBTİ+
DERNEĞİ

Giriş

LGBTİ+ gençler eğitim hayatları boyunca heteroseksist ve ikili cinsiyet sistemine göre düzenlenmiş yurtlarda kalmaktan kaynaklanan birçok sorunla karşılaşılıyorlar. Bu sorunların kaynakları arasında yurt personeli, yurt öğrencileri, özel alanın korunmuyor oluşu, ilgili yurt kurum ve kuruluşlarının yönetmelikleri de önemli bir yere sahiptir. Genç LGBTİ+ Derneği olarak yürüttüğümüz “LGBTİ+ Dostu Yurtlar Projesi” kapsamında LGBTİ+ gençlerin yurtlarda yaşadıkları sorunları ve beklediği çözümleri derledik.

KARAR ALICILARDAN NE İSTİYORUZ?

LGBTİ+ gençlerin yurtlarda maruz kaldıkları ayrımcılık doğrudan yurt yönetmeliklerin bağlayıcı olmasından kaynaklı olmakla birlikte yurt personelinin kendi inisiyatifine bağlı olarak da görülmektedir. Yönetmeliklerin ayrımcılığa yol açan maddelerinden biri, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Yurt İdare ve İşletme Yönetmeliği Madde 22/1’da görülmektedir. Söz konusu maddeye göre “Genel ahlak kurallarına uymayan, kişi veya toplumu tahrik eden davranış ve eylemlerde bulunmak” disiplin cezası (yazılı kınama) almasıyla sonuçlanmaktadır. Bu maddede yer alan genel ahlak ifadesinin muğlak bir ifade olması LGBTİ+ öğrencileri varoluşlarından dolayı cezalandırılabilmenin önünü açmaktadır. Bu sebepten ilgili maddenin yeniden düzenlenmesi, maddenin kişisel yorumlara kapatılması gerekmektedir.

LGBTİ+ Gençler Öğrenci Yurtlarından Ne İstiyor?

Yurtlarda yaşanan temel problemlerden biri de yurtların kadın-erkek olarak ayrılmasıdır. Özel Öğrenci Barınma Hizmetleri Yönetmeliği Madde 25/2'ye göre, "Kurumlar, sadece kız veya sadece erkek öğrenciler için açılır ve işletilir." Bu madde LGBTİ+ öğrenciler için birçok açıdan sorunlu görünmektedir. Yurtların kadın-erkek kategorileriyle ayrılması öncelikle "kadın" ya da "erkek" olmayan kişileri dışlaması bakımından temel bir problem olarak karşımızdadır. Bu keskin çizgiler LGBTİ+ kişileri dışlamakta, yurtlarda barınma hakkına engel olmaktadır. Bunların yanı sıra yurt odalarının ve yurt tuvaletlerinin de ilgili yönetmelik maddelerine referansla kadın-erkek olarak ayrılması özel alana karşı bir dayatma olması bakımından da ayrımcılığa yol açmaktadır. Bunların dışında bu madde, heteroseksist ikili cinsiyet sistemini beslemesi bakımından ayrıca bir toplumsal sorun olarak da karşımızdadır. LGBTİ+ gençler ikili cinsiyet sistemince düzenlenmiş yönetmeliklere karşılık "queer oda"ların mümkünüğünü vurgulamaktadır.

Ayrıca Özel Öğrenci Barınma Hizmetleri Yönetmeliği Madde 9/b/4'e göre "Ortaokul, imam-hatip ortaokulu veya ortaöğretim kurumları öğrencilerine barınma hizmeti veren kurumlarda yatakhaneler en az üç, en fazla altı öğrenci; yüksek öğrenim öğrencilerine barınma hizmeti veren öğrenci yurt ve pansiyonlarında yatakhaneler en az bir veya üç, en çok altı öğrenci, öğrenci apartı en az bir veya üç, en çok altı öğrenci, öğrenci stüdyo dairesi bir veya üç öğrenci barınacak şekilde düzenlenir" Bu madde ile iki kişilik odaların kaldırılmış olması ilgili kurumların homofobisine dair bir fikir vermektedir. LGBTİ+ gençlerin bir kısmı ilgili maddenin eşcinsel ilişkinin engellenmesi için yapılmış bir düzenleme olduğu görüşündedir.

LGBTİ+ Gençler Öğrenci Yurtlarından Ne İstiyor?

Yukarıdaki ve benzeri maddelerin ayrımcı olmasının yanı sıra LGBTİ+ kişilerin varoluşlarından ötürü güvensiz hissetmelerini sağladığı, maddelerin muğlaklığının kişilerin alanlarını ve hareket özgürlüğünü kısıtladığı, travma tetikleyici olduğu için bu maddelerin uzmanlarca tekrar gözden geçirilmesi elzemdir.

YURT YÖNETİCİLERİNDEN NE İSTİYORUZ?

Yurtlarda yaşanan önemli sorunlardan birinin de yurt personellerinin tutumu olduğunu görmekteyiz. Öğrenciler, yurt personelinin keyfi uygulamaları sonucu yaşam alanlarında birçok problem yaşamaktadır. LGBTİ+ öğrencilerin yurt personelleri ile yaşadığı sorunlar arasında "beyan"ın büyük bir yeri var diyebiliriz. Kadın-erkek kategorilerine göre ayrılan yurtlar, buradaki kadın ve erkekliği nüfus cüzdanında yazılan atanmış cinsiyete göre varsayarak beyan almadan yerleştirme yapmaktadır. Yönetmeliğin yurttan kalma koşulunu kadın ve erkek olma zorunluluğuna bağlamasının yanı sıra yurt personeline belirlenen kadın-erkek kategorileri trans, interseks ve artı bireylerin varlığına müdahaledir. Bu müdahale aynı zamanda istediği yerde yaşama hakkına da gasp olarak yorumlanmaktadır.

Benzer bir biçimde yurt personelinin kişiye beyan ettiği isimle değil nüfus cüzdanında yazan isimle hitap etmesi transfobi/interfobi/artıfobidir. LGBTİ+ gençlerin bu konudaki talebi, beyanın esas alınması, beyana göre tavır alınması ve kişinin cinsel yönelimine veya cinsiyet kimliğine dair bilgilerin detaylarının gizli tutulmasıdır. Fakat proje kapsamında yaptığımız anketler gösteriyor ki yurt personelleri keyfi bir şekilde öğrencinin cinsel yönelimi, cinsiyet kimliğini veya nüfus cüzdanında yazan ismi üçüncü kişilerin yanında ifşa etmekte, öğrenciyi heteroseksist normlara uydurmaya çalışmakta, öğrencinin cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği bir tehdit olarak kullanıp aile sorunlarına yol açmakta, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğinden ötürü odadan öğrenci alma ve tecrit gibi insan hakkı ihlalleri yapmaktadır.

LGBTİ+ Gençler Öğrenci Yurtlarından Ne İstiyor?

Yurt personeline dair yukarıda örneklenen gibi birçok durumla karşı karşıya kalan LGBTİ+ öğrencilerin özgürce yaşayabilmesi için yurt personellerinin cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği konusunda bilinçli olması gerekmektedir. Bu bağlamda LGBTİ+ öğrenciler yurtlarda çalışan personellerin düzenli olarak psikoloji, sosyoloji, sosyal hizmet alanında uzman kişilerle ve LGBTİ+ Sivil Toplum Örgütleriyle iş birliği içinde farkındalık eğitimi yapılmasını talep etmektedir. Bu eğitimin kapsamı cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğinin yanı sıra ırkçılık, engellilik, cinsiyetçilik gibi ayrımcılığın her türüsüne değecek şekilde hazırlanmalıdır.

LGBTİ+ Gençler Öğrenci Yurtlarından Ne İstiyor?

Yurtlar, birbirini tanımayan birçok öğrencinin bir arada yaşadığı bir alan olması ve bildikleri ev ortamından uzaklaşmalarının bir sonucu olarak zor adapte olunan bir yaşam alanıdır. Bu bakımdan öğrencilerin psiko-sosyal destek ihtiyacı doğmaktadır. Bu ihtiyacın sadece LGBTİ+ öğrenciler için olmadığını da vurgulayarak, her yurttaki LGBTİ+ kişilerin toplum içerisinde yaşadığı problemler konusunda da yardım alabileceği, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği konusunda da bilinçli personellerin psiko-sosyal destek vermesi gerekmektedir.

**BARINMA HAKKI LGBTİ+
GENÇLERİN DE HAKKI**

ÖZEL ALAN SORUNSALI

Öğrenciler için bir yaşam alanı olan yurtlar bu doğrultuda kişinin özel alanı oluşturmaya dair birtakım kilit rollere sahiptir. Bu noktada özel alan oluşturmaya engel olan fiziksel koşullara değinmemiz gerekmektedir. Bilhassa devlet yurtlarında çok sayıda öğrencinin aynı odaya yerleştirilmesi kişinin kendine özel alan oluşturmaya engel olmaktadır. Odaların, içinde yaşayan kişi sayısına oranla çok küçük olması kişilerin temel ihtiyaçlarını karşılamasına engeldir. Tuvaletler ve banyolar bu konuya dair önemli sorunlardandır. Birçok özel yurtlarda ve devlet yurtlarında tuvaletlerin ve banyoların odaların dışında olması, kişinin mahremiini kolayca ulaşılabilir hale getirmesi bakımından sorunludur. LGBTİ+ öğrenciler özel alanın kamuya açılmasının önüne geçmesi bakımından odadaki kişi sayısının azaltılmasını ve tuvalet banyoların odaların içinde olacak şekilde yurtların yenilenmesini istemektedir.

Özel alanın ihlallerine yol açan bir diğer etmen de yurt personellerinin tavrıdır. Yurtlarda öğrencilerin odalarını kilitlemeleri yasaktır ve yurt personelleri odalara izinsiz girebilmekte hatta oda içerisinde dilediği zaman arama yapma yetkisine sahiptir. Bunlar insan hakları ihlalidir. Kişinin özel hayatına doğrudan müdahaledir. Bu denli özel alan ihlallerinin bir an önce kaldırılması acil ihtiyaçlardır.

LGBTİ+ Gençler Öğrenci Yurtlarından Ne İstiyor?

Gündelik hayatlarının büyük bir çoğunluğunu yurttan geçiren öğrenciler, burada beslenme ve barınma gibi birçok temel ihtiyacını karşılamaktadır. Sosyalleşmek de kişinin temel haklarından biridir. Fakat yurt yönetiminin bu konudaki sert tavrı sosyalleşme olanağını engellemektedir. Yurtların bir kısmında öğrenci, oda arkadaşını seçmekten mahrum bırakılmaktadır. Kişinin uyuduğu, dinlendiği, beslendiği, ders çalıştığı alanda kiminle yaşayacağını seçememesi ciddi bir insan hakkı ihlalidir.

LGBTİ+ Gençler Öğrenci Yurtlarından Ne İstiyor?

Yurtların özel alan açmaya müsait olmayan yapısı öğrencilerin kendilerine güvenli ortam oluşturmalarını ve sosyalleşmesini engellemektedir. Ayrıca yine birçok yurttaki öğrencilerin dışarıdan aile üyeleri dışında herhangi birini yurtda misafir etmesi yasaktır. LGBTİ+ öğrenciler bu ve benzeri uygulamalarının kişileri sosyal hayattan uzaklaştırmakta onları kapatmaktadır. Kişinin yaşadığı alanda kendi "misafir" hissetmemesini önemli bulan LGBTİ+ öğrenciler, bu ve bu gibi pek çok sebepten dolayı oda arkadaşı seçme ve misafir ağırlama konusundaki yasakların kalkması gerektiği görüşündedir.

AKRAN ZORBALIĞI

Akran zorbalığı, genç LGBTİ+ öğrencilerin sıklıkla yaşadığı bir problemdir. Bilhassa yurt gibi birçok akranın birlikte yaşamak zorunda kaldığı alanlarda çokça akran zorbalığı vakası gözlenmektedir. LGBTİ+ öğrenciler, homofobik/ bifobik/ transfobik/ interfobik/ artifobik öğrencilerle aynı yurtta ve hatta aynı odada yaşamaya çalışmakta ve bu süreçte ciddi yıpranmalar yaşamaktadır. Bu konuya dair gelen taleplerden biri öğrencilere düzenli aralıklarla psikoloji, sosyoloji, sosyal hizmet alanında uzmanlarla ve LGBTİ+ Sivil Toplum Örgütleriyle farkındalık eğitimi yapılmasıdır. Yurtlarda LGBTİ+ öğrencilere yapılan nefret suçları ve yöneltilen nefret söylemlerinin önüne geçmek ve LGBTİ+ öğrenciler için güvenli alan oluşturabilmek için gerekli görülen bir diğer talep de akran zorbalığı ve tacize dair gerekli yasaların düzenlenmesi ve yurt yönetiminin bu konuya dair politika üretmesidir.

ÖĞRENCİ YURDU KİMİN YURDU?

Av. Kerem Dikmen

Modernleşme süreci, üretim organizasyonu ve yapısının geçirdiği dönüşüm süreci, kentleşme ve bütün bunlara bağlı olarak kırsal nüfusun toplam nüfus içindeki oranının küresel trende eş güdümlü biçimde azalarak kentsel nüfusun yoğunlaşması ancak kentsel nüfusun açığa çıkarttığı nitelikli konut ihtiyacının karşılanamaması, barınma hakkına ilişkin tartışmaları yakıcı bir biçimde toplumsal hayatın gündemine sokmuştur.

Bugünün uluslararası sözleşmelerinde, modern anayasalarında ve yasalar düzeyinde konut ya da barınma hakkı, birçok diğer hak ile ilişkili olarak değerlendirilen bir kavramdır. Barınma hakkının etkin bir biçimde kullanılamadığı durumlar aynı zamanda sağlık hakkının, çocuk haklarına ilişkin temel sözleşmelerle tanınan hakların, sağlıklı bir çevrede yaşama standartlarının, temiz içme suyuna erişimin, çalışma haklarının ve sosyal güvenliğe ilişkin temel hakların etkin kullanımının önündeki bir engelle de dönüşebilmektedir. Başka bir hak alanı daha vardır ki barınma hakkına dair güvencenin olmaması, bu hak alanının da etkin kullanılamaması sonucuna yol açabilir: Eğitim hakkı.

Kişilerin, özellikle üniversite eğitimi başta olmak üzere eğitim hayatındaki bazı gereklilikler, ikamet ettikleri bölgelerin dışındaki bölgelerde eğitim sürecini sürdürme zorunluluğunu açığa çıkartabilir. Bu da kaçınılmaz olarak öğrenci yurdu kavramına olan yaşamsal ihtiyacı ortaya koyacaktır.

Bu bağlamı ile yurt hakkı eğitim hakkı ve barınma hakkı ile yakından ilişkilidir. Barınma bir bütün olduğundan, kişilerin öğrencilik hayatı dışında kalan hayatlarında devletlerce sağlanması gereken asgari standartların öğrencilik hayatlarında da sağlanması gerektiği noktasında şüphe yoktur. Bu bakımdan mevzuata ülkesel ve uluslararası bağlamda göz atmakta fayda vardır.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin 25. maddesi
"Herkesin gerek kendisi, gerek ailesi için yiyecek,
giyecek, konut, sağlıksal bakım, gerekli toplumsal
hizmetler de içinde olmak üzere sağlığına ve
esenliğine uygun bir yaşam düzeyine; işsizlik,
hastalık, sakatlık, dulluk, yaşlılıkta ya da geçim
olanaklarından kendi iradesi dışında yoksul
kaldığı başka durumlarda, güvenliğe hakkı vardır.
" şeklindedir. Bir BM sözleşmesi olan BM
Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar
Sözleşmesinin 11. maddesine göre ise "Bu
Sözleşmeye taraf devletler herkesin, yeterli
beslenme, giyim ve konut da dahil olmak üzere
kendisi ve ailesi için yeterli bir yaşam düzeyine
sahip olma ve yaşam koşullarını sürekli geliştirme
hakkına sahip olduğunu kabul ederler."

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde öğrenciliğe veya yurtlara ilişkin bir düzenleme bulunmamakla birlikte, öğrenci yurtlarının sahip olduğu kuralların uygulanması ile doğacak sonuç hiçbir biçimde, özel hayata ve aile hayatına saygı başlıklı 8. maddenin ihlali anlamını taşıyamaz, bu bakımdan, öğrenci yurtlarına ilişkin mevzuatın, 8. madde bağlamında oluşturulması ve yorumlanması bir zorunluluktur.

Anayasa da buna ilişkin referansları taşımaktadır. Konut hakkına ilişkin 57. maddenin yanı sıra Eğitim ve Öğretim Hakkı ve Ödevi başlıklı 42. madde, "Devlet, maddi imkanlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. " hükmü uyarınca Anayasada belirtilen diğer standartların yurtlar bakımından da var edilmesini, devletle pozitif bir yükümlülük olarak yüklemiştir.

Daha alt düzeydeki normlar üç şekilde ortaya çıkabilir. Devletin Kredi Yurtlar Kurumu bağlamında verdiği yurt hizmeti, üniversiteler düzeyinde verilen yurt hizmetleri ile özel öğretim kurumlarında verilen yurt hizmetleri olarak üç başlık belirlenebilir. Üniversiteler, birer kamu idaresi olduğundan kendi iç yönetmelikleri ile düzenleme yapabilecek iken devlet yurtları ve özel yurtlar bakımından düzenleme yapma yetkisi doğrudan ilgili bakanlıkta veya cumhurbaşkanlığındadır. Bu çalışmada ikincil mevzuatta ayrımcı uygulamalara neden olabilecek düzenlemelere ışık tutmakla birlikte, her üniversitenin kendi yurt yönetmeliğini hazırlamak konusundaki görece özerk konumundan ötürü, merkezi otorite tarafından yayımlanmış genel düzenleyici kurallar kısaca incelenecektir.

Bu noktada birkaç norma iki kriter penceresinden göz atmakta fayda vardır. İlki, yurtlara ilişkin mevzuat, cinsiyet kimliği veya cinsel yönelim temelli ayrımcılığa karşı önleyici tedbirler almakta mıdır, başka bir ifade ile LGBTİ+'lara dönük ihlalleri önleyici mekanizma veya kurallara sahip midir? Bu sorunun yanıtı net bir biçimde “hayır”dır. Gerek kamuya ait gerek özel yurtlar, ne merkezi yönetim tarafından yayımlanan ne de iç yönetmeliklerle belirlenen kurallara ilişkin metinlerde ayrımcılığı yasaklayan bir içeriğe sahiptir. Bu, kamu otoritesinin ayrımcılıkla ilgili pozitif yükümlülüklerinin ülke içi düzenlemeler ölçeğinde bulunmadığını gösterir. Disiplin kuralları incelendiğinde de cinsiyet kimliği veya cinsel yönelim motivasyonu ile yapılan ayrımcılığın ne diğer öğrenciler nezdinde ne de kurumlarda çalışan personel nezdinde disiplin cezası gerektiren bir eylem olarak düzenlendiği görülecektir.

Diğer kriter ise ilişkili mevzuatta ayrımcı muameleyi doğrudan ve dolaylı olarak üretebilecek yönler bulunup bulunmadığıdır.

Bu noktada yönetmeliklerdeki disiplin kuralları ilk dikkat çekenlerdir. Temel düzenleme niteliğindeki Kredi Yurtlar Kurumu Yurt İdare ve İşletme Yönetmeliğinin kınama disiplin cezasını düzenleyen 22/ı maddesi; “ Genel ahlak kurallarına uymayan, kişi veya toplumu tahrik eden davranış ve eylemlerde bulunmak, ” şeklindedir. Bu hükmün uygulanması sıklıkla homofobi motivasyonlu ayrımcılığa yol açmakta, LGBTİ+ bireyler barınma haklarından mahrum kalmaktadır. Öte yandan, Yurttan Süresiz Çıkarma Cezasını düzenleyen 23/m maddesi, aynı yönetmeliğin 17. maddesinde belirtilen nedenleri süresiz çıkarma yaptırımını gerektiren bir eylem olarak nitelemekte, atıf yapılan 17. maddenin g fıkrası ise “Yurtta barınmakta olan öğrencilerin bu Yönetmelik hükümlerine açık, aykırı davranışta bulunmaları.” şeklindeki genel düzenlemesi ile kişilerin barınma hakkından mahrum kalabilmesi sonucuna yol açabilmektedir.

Buradaki temel sorun, “genel ahlak” kavramının, hukuken evrensel ölçülerde denetlemeye elverişli bir içeriğe sahip olmaması, uygulayıcının kendi yorumuna göre değişen bir muğlaklık taşıması ve netice olarak cinsel yönelim veya cinsiyet kimliği ifadesinin genel ahlaka aykırı olarak nitelenmesi sonucunda bu nitelemeye maruz bırakılan kişinin barınma hakkının ihlal edilmesidir. Nitekim, bu hükümlerin uygulanması ile yurt hakkından mahrum bırakılan öğrenciler yalnızca küçük üniversitelerde değil, öğrenci sayısının yüksek olduğu büyük üniversitelerde de vardır.

Özel Öğrenci Barınma Hizmetleri Yönetmeliğinin 9/b-4. Maddesi “Ortaokul, imam-hatip ortaokulu veya ortaöğretim kurumları öğrencilerine barınma hizmeti veren kurumlarda yatakhaneler en az üç, en fazla altı öğrenci; yükseköğrenim öğrencilerine barınma hizmeti veren öğrenci yurt ve pansiyonlarında yatakhaneler en az bir veya üç, en çok altı öğrenci, öğrenci apartı en az bir veya üç, en çok altı öğrenci, öğrenci stüdyo dairesi bir veya üç öğrenci barınacak şekilde düzenlenir. ” şeklindedir. İki kişilik yurt odaları veya stüdyo dairelerinin kullanımını engelleyen bu düzenlemenin, eşcinsel çiftlerin aynı yerde konaklamasına karşı bir önlem olarak yapıldığı iddia edilmektedir. Gerçekten de yönetmeliğin dayanağı olan üst düzenlemelerde böyle bir kısıtlamaya gidilmemişken yönetmelikte bu kısıtlamanın getirilmiş olması, bu iddiayı güçlendirmektedir.

Aynı yönetmeliğin 25/2. maddesi, “Kurumlar, sadece kız veya sadece erkek öğrenciler için açılır ve işletilir.” şeklindedir. Bu, düzenlemelerin temel motivasyonu olan ikili toplumsal cinsiyet sisteminin en kristalize ifadesidir. Intersekslerin barınma hakkını açıkça dışlayan bu düzenleme, öne sürdüğü ikili sistemle esas olarak bütün LGBTİ+'ları hedef tahtasına koymakta, ayrımcılığın sinyallerini düzenleme aşamasında vermektedir.

Görüleceği üzere mevzuat ayrımcılıkla mücadeleyle dönük herhangi bir önlem almamakta, interseksleri alenen yok saymakta, disiplin kurallarının taşıdığı muğlaklık ise cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelli ayrımcılığı cezalandıran bir uygulamaya dönüşebilmektedir.

Notlar

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal black ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Notlar

[illegible]

Notlar

[illegible]

Notlar

[illegible]

www.genclgbti.org
dernek@genclgbti.org
0(232)4640330

